

wat men nog

dat zoo iets Dr Wagenaar toen ze „ge- Chr. Geref. wat ze naar niet mochten f hij eenmaal f o d v e r o n s een b e r t e n hebben r a s. diena-

samenkomst was de laat- Wat heeft die de oprecht- e g i n s e l e t e n en onze nd. De broe- cht en eerlijk l. Onze schuld uwen te heb-

anen, die het t konden er- den zien ver- r trouw mee- n schijn van dat toch fei-

k moge zijn: eensgezinden

ede, waar ik schonden, de ant wantrou- in dat vergif-

t wat in 1893 i nog minder oemelijk veel k en tenslotte lke in de mi-

er oogen; ge- in kinderlijke kracht, speci- roeping, het ude zuurdeeg zijn, gelijk ge is geslacht, niet met oud heid en boos- puurheid en

SCHRIFT

In de eerste

verkelijk diep ouden in haar ing van Gods alleen en

treffende zon- reken behalve ist en eigen- ame van iets e rekenen is, wordt gelegd, niet met een maar breeder daaraan wor- van zich verre

zaak met on- dat gedoeld lijken der ko- eid van „hun“ t en de Zijne, en wand“ was in de oorzaak Gods heiligen spere oorzaak umeet Hij hen

dingen gedaan ing te geven, nheid en kun- eide van deze blijkbaar wel n Hij ditmaal

de verklaring, ing) ons gaf, gen recht doet vaker, ook in koninklijk pa-

leis en tempel des Heeren en beider geschiedenis, wan- neer hij schrijft:

Omdat Salomo, ten einde plaats te winnen voor zijn bouwwerken, de terreininzinking tusschen den tempelberg en de Davidstad had weggewerkt en beide tot een eenheid had gemaakt, sloot de naam Sion, die oorspronkelijk slechts de naam was der oude Jebusietenburcht..... bij de profeten ook den tempel- berg in..... En wij Ezechiël pijnlijk zorg draagt voor de heiligheid van des Heeren tempel en den Sion straks (47:1 v.v.) teekenen zal als de plaats, vanwaar het heiligende levenswater uitvloeien zal, moet hij dit be- graven der koningen in den rotswand van den Sion — waarbij men waarschijnlijk steeds noordelijker gegaan en dus steeds dichterbij den eigenlijken tempel geko- men was — beschouwen als een ten eenenmale onge- paste gemeenzaamheid met de plaats, die alleen den Heere toekwam, te meer waar de lijken bij Israël buitengewoon verontreinigend werden geacht (Num. 19 vs 11 v.v.). Daarom zal dit in de toekomst niet meer gebeuren. Wat Salomo deed, die den tempel maakte tot een deel van den koningsburcht....., tengevolge waarvan „drempel“ naast „drempel“ en „deurpost“ naast „deurpost“ kwam en slechts een enkele muur scheiding maakte tusschen de woning van den koning en die van den Koning — dat is in strijd met des Heeren Heiligheid, Volstreekte scheiding van het „hei- lige“ en het „gemeene“.

Ook al zouden bijzonderheden uit deze verklaring nog twijfelachtig zijn — wij kunnen daarover uitter- aard niet oordeelen —, dunkt ons recht begrip van dit nadrukkelijke tekstwoord alleen maar in deze rich- ting mogelijk. En dan is met recht deze prediking diep-ontdekkend en huiveringwekkend-beschamend.

Immers, wie zich den door Noordzij zoo histo- risch mogelijk geschetsten gang van zaken eens reëel voor oogen stelt in zijn verloop toen ter tijde van dag tot dag, jaar op jaar, eeuw na eeuw, zou zoo zeggen: hier wordt als zonde aangewezen een door vele jaren heen zich vormend complex van handelingen, die ten tijde dier handelingen zelf maar am- per als „zonde“ konden worden gesignaleerd en uit- gebannen. Want letterlijk genomen, naar de voor- schriften der mozaïsche wet en volgende bepalingen, gebeurde er bij dezen gang van zaken toch nauwelijks iets „ongeoorloofs“. Van den eersten Sionskoning, David, wordt na zijn dood zoo simpelweg gezegd: „hij werd begraven in de stad Davids“ — ten Zuiden van den tempelberg dus. Wat was daar tegen? Het was een voor de hand liggende, in het geheel van Davids koningschap en verovering van den Sionsburcht pas- sende handeling, die met theocratische eere in de annalen kan worden vermeld; was het niet David ge- weest, die gezongen had: „gij zult mijn ziel in de hel — het graf, de doodenwereld — niet verlaten“. Nu, dan past een dergelijke begrafenis van dit koninklijke lijk volkomen bij de orde der theocratie. En zoo ge- geschiedde vervolgens, Salomo ontsliep en „werd begraven in de stad zijns vaders Davids“, en het kan nie- mand verwonderen, dat vervolgens de een na den an- der daar ter aarde wordt besteld.

Neen, er lag niets verwonderlijks in. Maar toch..... daar was intusschen iets gebeurd. Daar was een heu- vel Moria door een daad van vrijmachtige verzoening verkoren tot tempelplaats en de tempel, het levens- huis, was daar verzeen. En reeds daardoor verander- de er toch eigenlijk wel heel veel met het oog op die overigens zoo „voor de hand liggende“ waardige ko- ninklijke begraafplaats.

Immers, nu kwamen die doode lichamen toch wel bedenkelijk dicht te liggen bij de woonplaats van den heiligen God, en al zijn het dan koninklijke lichamen, het blijven lijken, en zij verontreinigen dus werkelijk alles wat er mee in aanraking komt. En naarmate nu koning werd gelegd bij koning, zoon naast vader, en naarmate alleszins redelijke en praktische terrein- en verkeersverbeteringen terwille, van tempel- en paleis- en volksverkeer werden aangebracht (zie het eitaat van Noordzij), verminderde allengskens, heel, heel langzaam, en dus vrijwel ongemerkt, ja bijna onmerk- baar zouden we zeggen, maar toch ook heel, heel ze- ker, de afstand tusschen tempel en begraafplaats, tusschen Leven en Dood, tusschen God en den „laat- sten vijand“, tusschen den Heilige en de uiterste on- heiligheid. En zoo kon het gebeuren, dus vrijwel zo- nder dat iemand het „merkte“, en zonder dat ook maar een profeet het signaleerde, in den gestadigen loop van zoovele jaren, dat er een toestand zich ontwik- kelde, dien de Heere NU, nadat Hij heel dien tempel en heel die heilige stad heeft doen verwoesten en het volk in ballingschap daarvan hooren deed, met scher- pe, korte woorden kenschetst: drempel naast drem- pel, de hunne naast de Mijne, deurpost naast deur- post, slechts een wand tusschen Mij en hen. Zoo ty- peert Hij het nu: het onheilge vlak tegen den Heilige, de dood grenzend aan het Leven, het instrument van den vloek opdringend tot aan 't terrein van den Zegen.

Wanneer de Heere dit ontdekt als den historischen gewinningsgang der zonde, beschaamt Hij met de prediking van Zijn nieuw tempelproject wel metter- daad heel diep. We zouden hier willen verzoeken met de discipelen in later eeuw, toen Jezus heel een- voudig, maar ook heel precies, de grenzen weer aan- trok „als in den beginne“: „dan is het maar beter er niet aan te beginnen“; en, toen Christus wederom formuleerde den a b s o l u t e n eisch des Konink- rijks: „wie kan dan zalig worden?“

Wie kan dan de zonde recht onderkennen en daarvan zich bekeeren tot den levenden God? Misschien komt zelfs bij iemand de vraag op, ergens diep weg: is dit wel heelemaal „eerlijk“? Tevoren immers, ten tijde van die ontwikkeling zelf, had de Heere daarvan niet apart als zonde gesproken. De profeten moesten veel zonden noemen, en vaak dezelfde, maar op deze concurrentie van paleisbegrafplaats met tempel- rein werd in dien vorm niet gewezen. Gaat het dan aan, nu achteraf een fel veto te spreken, een scherp von- nis: het was heelemaal mis, wat toen gebeurde, mag nimmermeer geschieden!?

Maar ook zulke vragen wil de Heere God zelf al weer ver vóór zijn. Hij legt ons het zwijgen op. Want veeleer wil Hij van zich gezegd hebben, dat het ge- duld is geweest, en ontzaglijke b a r m h a r t i g h e i d en vaderlijk m e e d o o g e n en verbonds- matige soevereine g o e d e r t i e r e n h e i d, dat Hij dit alles zoo lang heeft a a n g e z i e n. Hij kón dit aanzien, Hij kón dit dulden, a l l e r e e r s t o m - dat Hij in eigen werkelijkheid door dezen gang van zaken niet méér of minder werd. Zoomin als bloed van bokken H e m w e r k e l i j k kan verzoenen, zo- min kan de nabijheid van een graf op zooveel centi- meter meer of minder H e m w e r k e l i j k schenden. Het blijft alles oud-testamentisch-cultische taal, waar- in hier gesproken wordt. En daarbij, een bepaald gebod of verbod, waardoor men duidelijk kon weten: hier ligt de grens, tot zoover mogen we gaan, verder niet — zulks was op dit punt door den Heere niet ge- formuleerd.

En daarom kwam op dit punt en bij deze ontwik- keling van paleisglorie eener- en tempelheerlijkheid anderszids méér dan ergens anders alles aan op de o n t w i k k e l i n g, op het g e b r u i k dat in de geslachten van tempel en paleis en hun onderlinge verhouding zou worden gemaakt, en derhalve op den g e e s t, die daarin al of niet tot openbaring en heer- schappij zou komen. Indien Israël en zijn koningen waarlijk bij den Heere waren gebleven, indien zij de heerlijkheid van den tempel en de rechte theocratische beteekenis van het paleis bij den voortduur hadden erkend, dan waren zij wellicht ook zoo fijn-gevoelig geweest in cultischen zin, dat zij in het koninklijk be- grafeniswezen andere oplossingen zouden hebben be- proefd, of anders zouden zij in heel hun beleid en wan- del toch van zóódanigen duurzaamen eerbied voor den heiligen tempel en zóóveel waarachtig inzicht in de antithese van leven en dood hebben blij gegeven, dat deze nabijheid-der-graven den levenden God, zelf ver- heven boven deze cultische betrekkelijkheden, onver- schillig zou hebben gelaten; Hij ziet immers aan niet de offerande, en niet den centimeter, maar het h a r t ?

Maar nu ook omgekeerd. Nu de Heere gezien heeft, waartoe Zijn volk Zijn geduld misbruikte, nu Hij geconstateerd heeft, hoe weinig Zijn volk meer onderscheidde en hoe zeer het gemeenzaam werd met den tempel, nu Hij gadegeslagen heeft hoe dat volk met zijn vleeschelijkheid en dat paleis met zijn diplo- matie en die koningen met hun politiek en dus die graven met hun greep-van-den-dood opdrongen naar den tempel en poogden dat tempelgebied voor zich te annexeren — nu spreekt Hij radicaal Zijn veto, eens

en voor goed. Nu zegt Hij: wat vroeger nog te dul- den was, zal nu niet weer voorkomen. Wat vroeger mocht heeten, in oud-testamentisch-be- trekkelijke vormen, een a a n v a a r d b a a r c o m - p r o m i s, is van nu voortaan een o n u i t s t a a n - b a r e g e m e e n z a a m h e i d. Ook daarom zal nu de fundamentele rechtsregel luiden: Op den top van den berg zal het geheele gebied ervan in het rond allerheiligst zijn (vs 12). Daarom zal nu geen sprake meer zijn van een Sion éerst en een Moria vervolgens, dat dan ook zelf weer Sion heet, d.w.z. van een ko- ningsburcht eerst en een tempel vervolgens, min of meer op een berg of een hoogte met een naam te noemen, maar daarom zal nu sprake zijn slechts van één berg en daarop zal niets anders staan dan een t e m p e l en heel die bergtopvlakte zal één stuk „allerheiligste“ zijn. Alle schijn van compromis tus- schen dood en leven, tusschen verderf en behoud, tus- schen vuilheid en heiligheid, en ook alle compromis tusschen diplomatie en cultus, tusschen paleispolitiek en tempeleerdienst, elk zulk compromis of wat daar- op lijken mag, g a a t n u v e r d w i j n e n. Want nu wordt het N i e u w t e s t a m e n t i s c h, ja nu wordt het e e u w i g h e i d, v o l e i n d i n g. Het wordt de bedeeling van den vulle, die al maar meer vuil en den heilige, die al meer heilig moet worden (Op. 22). Het wordt de tijd, waarin elke schijn van compromis bezig is met haast te verdwijnen. Laten wij hieraan denken, in zaken van kerk, cultuur, politiek, paedagogie. Men kan in een discussie nogal eens ho- ren zeggen: gij kunt hiertegen, tegen dit wat vandaag gebeurt, geen bezwaar maken, want vroeger geschied- de het ook en toen hebt gij nooit bezwaar gemaakt. Bijvoorbeeld: gij kunt in de veertiger jaren niet zeg- gen, dat de compromisformule van 1905 onbruikbaar is, want gij hebt er toen ook genoeg mee genomen. Of: gij kunt tegen een bepaalden vorm van samen- werking na de vrijmaking geen bezwaar maken, want vóórdat gij uit het diensthuis werd uitgeleid, werkte gij samen van ganser harte. — Doch laten wij ver- staan, dat c o n s e q u e n t i e niet beteekent repe- titie en copie, maar v o o r t g a n g in steeds weer concrete situatie en met steeds breeder les van het verleden en met in-rekening-brengen van de gansche o n t w i k k e l i n g en den g e e s t die daarin open- baar is gekomen.

Wie dat ziet als een der voornaamste lessen van Ezechiëls tempelproject, hij zal zeker niet lichtvaar- dig consequenties mogen aanwijzen en nooit gemak- zuchtig het „compromis“ vervloeken (dat kan óók), maar hij zal evenmin een axioma maken van zijn stel- ling „wat vroeger was, kan nog en moet blijven kun- nen“, want hij weet de dingen te zien in hun v e r - b a n d e n, door den Heere, dien geduldigen God, daaromtrent met haast en veel pijn-voor-het-vleesch geleerd zijnde. Hij zal ernst maken met den dag van het Nieuw Verbond, en de dagelijks toenemende vervulling van den nieuwen tempel, waarvan ballin- gen vóór hun vrijmaking eens het model kregen om tot hun beschaming na te meten en dan ook om des te beter te verstaan de huisregels en rijks wetten van den Heilige Israëls.

H. J. S.

Iets over Psalm 16

in de berijming Hasper

KERKELIJK LEVEN

We spraken in ons nummer van 26 Juni over psalm 16 in de berijming van ds Hasper. En lieten reeds uitkomen, dat daar een geval voor ons ligt, waarin we hem niet zoo gemakkelijk konden bijvallen als op andere punten ons mogelijk bleek.

Psalm 16 wordt door ons natuurlijk gekozen als v o o r b e e l d: we kunnen den bundel niet regel voor regel bekijken. We kiezen dit voorbeeld, omdat het een m e s s i a a n s c h e n psalm betreft. En we nemen een messiaanschen psalm onder de loupe, omdat we zeer bijzonder naar het probleem raken, welke e i s c h e n men stellen moet aan een psalmbundel- in-rijm, bestemd v o o r d e e e r e d i e n s t in een gereformeerde kerk.

We mogen daarbij geen oogenblik vergeten, dat die psalm daar wordt opgenomen in de l i t u r g i e, en dat van deze liturgie de p r e d i k i n g de hoofdzaak is.

In onze liturgie wordt niet de kunstvorm van het zingen beoefend. Zingen is daar óók geen uiting van de ziel als zoodanig; al zal — want we krijgen hier altijd misverstanden — hetgeen men zingt moeten ge- zongen worden met den geheelen mensch. Voordrachts- kunst zoeken we ook niet, evenmin als iets anders, dat op het motief van de z e l f o n t s l u t t i n g v a n h e t s u b j e c t „mensch“ neerkomt. Want als de eeredienst niet is: het n a a r - z i c h - t o e - p r o - b e e r e n - t e - t r e k k e n van den a f w e z i g e n God door een zich-in-contact-met-elkaar-n a a r - „H E M“-t o e - w e r k e n d e menschenveelheid, doch een s a m e n k o m e n van God met zijn volk, waarbij H i j d e e r s t e i n h e t k o m e n i s, dan is het zingen van de gemeente h e e n g e w e v e n o m d e p r e e k, als het Woord van God. Hij spreekt dan zijn Woord, en dat W o o r d breekt dan haar den mond open in een lied.

Daarom heeft de berijmer b.v. niet tot taak de „structuur“ van den psalm als — laat ons zeggen — hebreeuwch s t u k - v a n - p o e z i e uit te doen komen. Als ik preek, laat ik óók de structuur van den grieksch en tekst als „l i t e r a i r e“ groot- heid rusten. Ik kan daar wel conclusies uit trekken, die ik de gemeente vertel, maar dan a l l e e n v o o r - z o o v e r z i j d e u i t l e g g i n g beïnvloeden (zoo b.v. inzake den engelenzang, waarvan de structuur der poëzie, twee regels, en geen drie, m.i. in bond met tekstcritisch belangrijk feitenmateriaal, de u i t l e g - g i n g helpt, overwogen zijnde).

Maar in de preek gaat het om o p e n i n g van gedachten, van i n h o u d; niet om b e w o n d e - r i n g of c o p i e r e n d van stijl-vormen der hebreeuwche of griekse taal. Ook ds Hasper heeft er b.v. niet aan gedacht, te doen zoals die dichter, b.v. van psalm 119, die in het hebreeuwch een bepaalde letter telkens weer laten dienen als begin- letter voor een vers, Aleph, beth, gimel, daleth, en zoo voort. Hij had in dat geval als beginletters van een strofe moeten kiezen A, B, C, D, enz., maar deed dit niet. Wat ds Hasper in zijn verleden week gememo- reerde dupliek in „De Reformatie“ destijds tegen mij aanvoerde, is dan ook, geloof ik, door dit nuchtere feit tot zijn proporties teruggebracht voor een deel.

Daarom interesseert ons, hoe een m e s s i a a n - s c h e psalm tot zijn recht komt in een berijming voor gereformeerde eerediensten. We willen niemand opdragen een h e b r e e u w s c h e n psalm te behan- delen als een n i e u w t e s t a m e n t i s c h e n tekst, waarin hij wordt geciteerd. Wel willen we van een bewerker vragen, dat hij bij de weergave van den oud- testamentischen op den Messias zienden psalm aldus te werk gaat, dat de gemeente, die in de PREEK het